

Oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en de West-Indische Compagnie (WIC)

Dit waren bedrijven die namens de Nederlandse republiek handel dreven in Azië (VOC) en West-Afrika, Zuid-Amerika en Noord-Amerika (WIC). Veel Nederlandse bestuurders (zoals Amsterdamse burgemeesters) hadden belangrijke posities binnen de VOC en WIC. De VOC en WIC handelden onder andere in tot slaaf gemaakte mensen.

Verovering van Fort Elmina

Johan Maurits van Nassau-Siegen (1604-1679), een achterneef van prins Willem van Oranje, komt met het idee om net als de Portugezen gebruik te gaan maken van slaven. Hij verovert fort Elmina in het huidige Ghana. Vanuit dit fort handelt Nederland (de WIC) met de Ashanti, een machtig lier werken of verhandelde. Vanaf fort Elmina verschepen de Nederlandse handelaren veel tot slaaf gemaakten naar het Caraïbisch gebied en Suriname.

Genocide op Banda

Gouverneur-generaal Jan Pieterszoon Coen (1587-1629), organiseert een 'strafexpeditie' naar het eiland Banda. Hij wil de inwoners met geweld dwingen hun specerijen alleen aan de VOC te verkopen. Na afloop van de expeditie zijn er nog maar 1.000 van de 15.000 inwoners over: de rest is gevlucht, vermoord of tot slaaf gemaakt en afgevoerd naar Batavia. De precieze aantallen weten we niet.

Opstand op Java onder leiding van Soerapati

Oentoeng Soerapati (1660 – 1706) is een gevluchte tot slaaf gemaakte die zich verzet tegen de Nederlandse overheersing op Java. In 1684 doodt hij de kapitein Francois Tak, die hem wil laten uitleveren. Soerapati vecht als guerillaleider tegen de VOC tijdens de Eerste Javaanse Successieoorlog van 1703-1708 en wordt in 1706 gedood. Soerapati was een inspiratie voor de onafhankelijkheidsstrijders van de achttiende, negentiende en twintigste eeuw en wordt in Indonesië gezien als een nationale held.

Erkenning van de Marrons

Marrons zijn ontsnapte tot slaaf gemaakten die diep in het binnenland van het huidige Suriname dorpen bouwden en akkers aanlegden. In het binnenland wonen ook inheemsen, die sinds 1686 niet meer tot slaaf gemaakt mogen worden. Nederlandse plantage-eigenaren proberen de Marrons terug te halen naar de plantages, maar dit is een hopeloze zaak. Keerpunt is een grote opstand in 1757 waarbij marrons ten strijde trekken voor een eigen leefgebied. Deze strijd wordt gewonnen en verschillende groepen Marrons sluiten vredesverdragen met de kolonisten.

Nederland verbiedt de handel in tot slaaf gemaakten

Eind 18e eeuw neemt de verontwaardiging over de slavenhandel toe. De Fransen besluiten de slavernij af te schaffen en in 1808 schaffen ook de Engelsen de slavenhandel af. Enkele jaren daarna wordt in Nederland ook de handel in tot slaaf gemaakten verboden. Op plantages blijven mensen nog wel als tot slaafgemaakte aan het werk.

Opstand op Curaçao onder leiding van verzetsstrijder Tula

Tula (onbekend-1795) eist samen met zijn medestrijders de vrijheid, geïnspireerd door de idealen van de Franse Revolutie en de succesvolle slavenopstand op het huidige Haïti. De Nederlandse koloniale machthebbers slaan Tula's opstand neer. Hij en zijn medestrijders worden gemarteld en geëxecuteerd.

Invoering van het cultuurstelsel

Johannes van der Bosch was de hoogste bestuurder in Nederlands-Indië. Hij kreeg de opdracht om de kolonie weer winstgevend te maken. Dat deed hij door het 'cultuurstelsel': voortaan waren Indonesische boeren op Java verplicht om 20% van hun land te bebouwen met koffie, tabak en suiker. De producten die de boeren moesten afstaan werden door de Nederlandse regering met grote winsten in Europa verkocht. De Indonesische bevolking kon zo minder rijst verbouwen en leed honger. Het cultuurstelsel werd ook wel als een andere vorm van slavernij gezien.

Protest tegen het cultuurstelsel

In Indonesië is er veel kritiek op het cultuurstelsel. Ook in Nederland De teleurgestelde ambtenaar Eduard Douwes Dekker klaagt onder de schuilnaam Multatuli de Nederlandse overheid aan. In zijn boek Max Havelaar schrijft Multatuli over de uitbuiting en hongersnood in Nederlands-Indië, als gevolg van het cultuurstelsel.

Afschaffing van slavernij in Nederlands-Indië in centraal geregeerde gebieden

Ook in Azië kwam slavernij veel voor. De VOC handelde net als de WIC ook in tot slaaf gemaakten. Zij werkten niet alleen op plantages maar ook als huisdienaars, scheepsladers of handwerklieden. In 1860 werd een wetsvoorstel tot afschaffing van slavernij doorgevoerd: drie jaar eerder dan in de westelijke koloniën. In de praktijk gebeurde dit alleen op Java en Madura. Deze gebieden stonden rechtstreeks onder Nederlands bestuur.

Afschaffing van de slavernij in Suriname en de Caribische delen van het koninkrijk (toenmalige Nederlandse Antillen)

Dit gebeurde op 1 juli. Jaarlijks wordt daarom in Nederland op deze dag met het bevrijdingsfeest Ketikoti – Surinaams voor ‘Ketenen gebroken’ – de afschaffing van de slavernij herdacht en gevierd. Hierna moesten tot slaaf gemaakten nog wel 10 jaar verplicht onder Staatstoezicht op de plantages blijven werken, terwijl er in de tussentijd contractarbeiders werden aangevoerd.

Einde van het Staatstoezicht

Tien jaar na de afschaffing van de slavernij in de Suriname en de toenmalige Nederlandse Antillen eindigt het Staatstoezicht en komt er echt een einde aan de slavernij in deze gebieden.

Anton de Kom publiceert Wij slaven van Suriname

Deze Surinaamse schrijver spreekt zich in zijn boek uit over de doorwerking van het slavernijverleden in de vorm van racisme in zijn tijd. Hij beschrijft de werkomstandigheden bij de Balata Compagnie: 'Hij heeft het recht niet om tot zijn woonplaats vrienden, bekenden of zelfs zijn vrouw toe te laten, hij mag zonder schriftelijke verlof van zijn opzichter de werkplaats om geen enkele reden verlaten'.

Suriname wordt onafhankelijk

In dit jaar wordt Suriname onder leiding van premier Henck Arron onafhankelijk. Namens Nederland tekenen koningin Juliana en minister-president Den Uyl de Acte van erkenning van de Republiek Suriname. Eerder werd in 1954 al een statuut getekend dat de afhankelijkheid van Nederland beperkte.

Indonesië roept onafhankelijkheid uit, gevolgd door Indonesische onafhankelijkheidsoorlog

Vlak na de Tweede Wereldoorlog roept Indonesië de onafhankelijkheid uit. Daarop worden Nederlandse militairen naar de recent uitgeroepen Republiek Indonesië gestuurd om het oude gezag te herstellen. Er volgt een oorlog met veel geweld, maar Indonesië blijft onafhankelijk. Vier jaar na de start van deze oorlog erkent Nederland deze onafhankelijkheid ook.

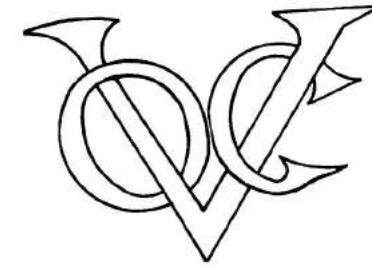
Anton de Kom krijgt een plaats in de Canon van Nederland

De Surinaamse verzetsheld wordt toegevoegd aan de canon van de Nederlandse geschiedenis. Volgens de samenstellers van de Canon: 'We wilden de meerstemmigheid van de Nederlandse geschiedenis laten horen, waarbij ook het geluid van minder machtige mensen klinkt.'

Excuses van de Nederlandse regering en start herdenkingsjaar slavernijverleden

De minister-president biedt zijn excuses aan voor het slavernijverleden: *'Eeuwenlang zijn in naam van de Nederlandse staat mensen tot handelswaar gemaakt, uitgebuit en mishandeld. Eeuwenlang is onder Nederlands staatsgezag de menselijke waardigheid met voeten getreden op de meest afschuwelijke manier. En te weinig hebben opeenvolgende Nederlandse regeringen na 1863 gezien en erkend dat het slavernijverleden een negatieve doorwerking had en heeft. Daarvoor bied ik namens de Nederlandse regering excuses aan.'*

De excuses van de regering gingen vooraf aan de start van het Herdenkingsjaar Slavernijverleden. Dat start op 1 juli 2023. In dit herdenkingsjaar wordt in het hele koninkrijk extra aandacht besteed aan het slavernijverleden van Nederland.

Begin
17^e eeuw

1621

1637

1684

Bron:
Edsel Selberie

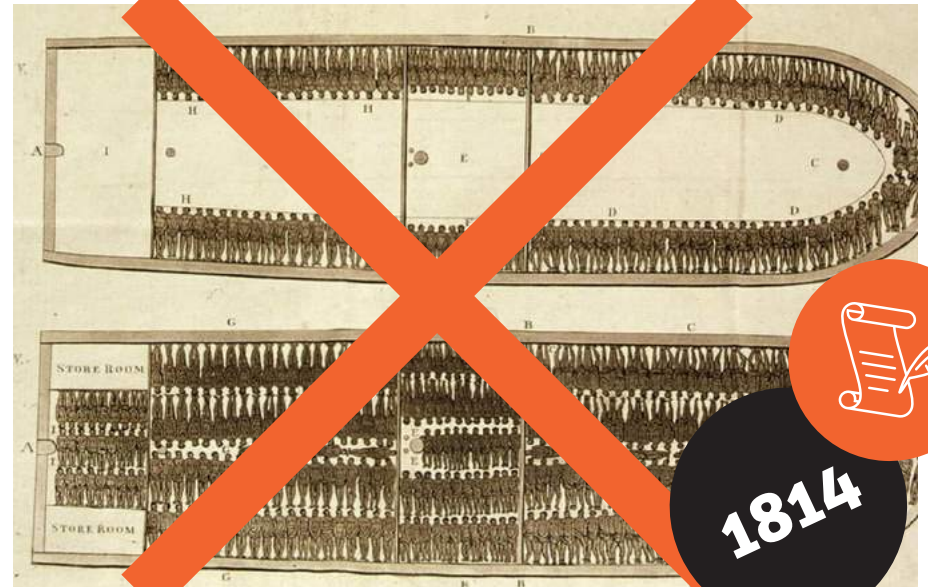
1795

1760

Bron:
Universal History Archive /
Getty Images

1814

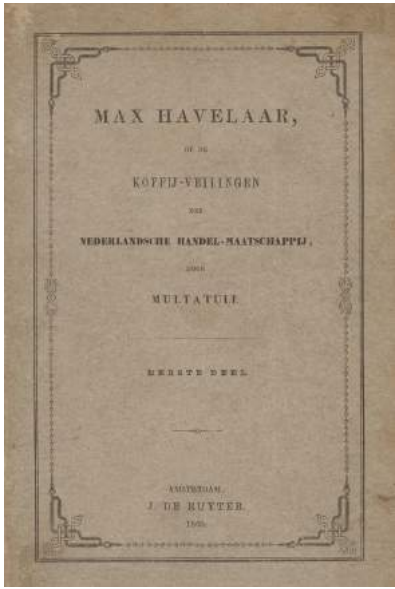

Bron: Universal History Archive / Getty Images

1830

Bron: collectie Tropenmuseum

1859

1860

Bron: Woonkamer met zoon Jantje en Flora, een tot slaaf gemaakte vrouw, bij een spinnewiel, Jan Brandes, 1784

1 JULI 1863

Een cheque voor 3200 gulden compensatie voor de plantage-eigenaar

Standbeeld van Kwakoe in Paramaribo

Foto:
Mark Ahsmann
Beeldhouwer:
Jozef Klas

Een arrestant wordt afgevoerd.

Bron: ANP, Robin van Lonkhuijsen